

HETI JELENTÉS – 35/52

DEBRECENI
EGYETEM

Együttműködésben a Debreceni Egyetem
Gazdaságtudományi Kar
Geopolitikai Kutatóközpontjával

KIEMELT MAKRONÓM ELEMZÉSEK – 35. HÉT

Geopolitika és világgazdaság

1

Telefon a Fehér Házból: Orbán Viktor és Donald Trump közös játszmája? – [Teljes cikk](#)

Trump az európai vezetők és Zelenszkij látogatása után bejelentette, hogy előkészíti az orosz–ukrán csúcstalálkozót, amelynek Budapest lehet a helyszíne. Trump budapesti helyszínválasztása és Orbán Viktorral folytatott telefonhívása egy közös, EU-t megkerülő játszma: a valós alku Washington és Moszkva között dől el, miközben Ukrajna EU-tagsága és a biztonsági garanciák összekötése magyar szempontból kizártnak tűnik. Egy esetleges budapesti találkozó komoly diplomáciai gesztus lenne Magyarország felé, és igazolná a magyar miniszterelnök évek óta hangoztatott békepárti álláspontját. Az európai vezetők megpróbálhatják megakadályozni a tervet, hiszen a helyszín politikai vereség lenne számukra. A helyzet kulcsa, hogy Brüsszel felismerje: a háborús logika fenntartása helyett reálpolitikai kompromisszumokra lenne szükség.

USA vámok: babiloni zűrzavar a végrehajtásban – [Teljes cikk](#)

Akadozik az USA és az EU múlt havi vámmegállapodásának végrehajtása. Washington a digitális szolgáltatásokról szóló uniós rendelet enyhítését várja – ami Brüsszelnek vörös vonal –, míg Brüsszel az európai autókra kivetett vám csökkentését sürgeti, amit Trump a végső megállapodáshoz köt. A helyzetet nehezíti az EU lassú bürokráciája, amely még az amerikai élelmiszerekre és ipari termékekre vonatkozó engedmények ütemezését sem tudja közölni. A késlekedés nem egyedi: Washington a britekkel, Japánnal és Dél-Koreával kötött alku ellenére sem törölte el a korábban kivetett acél- és autóvámokat. A végrehajtás hiánya mindkét fél hitelességét rontja, és azzal fenyeget, hogy a partnerek bizalmukat veszítve új piacok felé fordulnak, tartós gazdasági károkat okozva.

Ázsiai versenytárs a stablecoin területén – [Teljes cikk](#)

Japán először engedélyezett egy olyan, jenhez kötött stablecoint (JPYC), amely teljes mértékben visszaváltható jenre, és belföldi betétek, illetve japán államkötvények fedezik. A konstrukció lényege, hogy a token mögött valós, likvid tartalék áll, a kibocsátó bevétele pedig főként a kötvényhozamokból származik. Ez a „digitális jen” a blokkláncon éjjel-nappal, közvetítők nélkül mozoghat, gyorsabbá és olcsóbbá téve az elszámolást, illeszkedve a globális trendhez, amelyet az USA (GENIUS Act) és az EU (MiCA) is erősít. A stabilcoinok terjedése még alapvetően a dollárt erősíti, mivel a piac közel 98 százaléka dollárhoz kötött, ugyanakkor a JPYC példája is mutatja, hogy a nagy gazdaságok is belépnek a digitális pénz jövőjéért folyó versenybe, és saját szabályozott alternatívákat hoznak létre. A nagy gazdaságok a digitális pénz új szabványaiért versenyeznek: miközben az amerikai jogi keret már megszületett, Európa a digitális euró előkészítését gyorsítja, hogy megőrizze versenyképességét a tokenizált pénzügyi világban.

Peking csendben készül a dollár trónfosztására – [Teljes cikk](#)

A dollár egyeduralma repedezik, Kína pedig szervezeten és többfrontos stratégiával gyorsítja a jüan nemzetköziesítését. A Kínai Központi Bank (PBOC) az évközi ülésén – három év után először – külön fejezetet szentelt a témának, amelyben a jüan szerepének növelését szorgalmazta a kereskedelmi elszámolásokban és a határon túli finanszírozásban, valamint a CIPS fizetési rendszer és az offshore elszámolóbanki hálózat bővítését tűzte ki célul. A jüan térnyerése már most is mérhető: a Renmin Egyetem „nemzetköziesítési indexe” szerint megelőzte a jent és a fontot, továbbá már minden második nemzetközi kínai tranzakció és minden harmadik árutranzakció jüanban zajlik. Eközben Washington a dolláralapú stablecoinok szabályozásával igyekszik védeni a dollár pozícióit. Bár ez bebetonozhatja a dollár előnyét, azzal a kockázattal is jár, hogy a kriptopiacok instabilitását összekapcsolja a hagyományos pénzügyi rendszerrel. A dollár helyzetét tovább gyengítik az USA belső problémái, mint a fenntarthatatlan „ikerdeficit”, a politikai kiszámíthatatlanság és a kereskedelmi háborúk, amelyek a nemzetközi tőkét a regionális piacok felé terelik. A jövő nem a dollár teljes leváltásáról, hanem egy töredezetebb, tripoláris pénzügyi rendszerről szól, amelyben egy dollárközpontú amerikai, egy euróalapú európai és egy egyre inkább jüandominált ázsiai blokk formálódik.

Mexikó hat év alatt reálértéken megduplázta a minimálbért – [Teljes cikk](#)

Luis F. Munguía, a mexikói kormány Nemzeti Minimálbér Bizottságának elnöke egy átfogó elemzésben mutatja be, hogy az ország hogyan duplázta meg az elmúlt hat évben reálértéken a minimálbért anélkül, hogy ez jelentős munkahelyvesztést vagy inflációt okozott volna. Mexikó a fejlődő országokra jellemzően alacsony bérekkel igyekezett fenntartani a versenyképességét a világpiacon 1990 és 2017 között. Ebben az időszakban a kormányok befagyasztották a minimálbért, 2018-tól kezdve azonban a társadalmi elégedetlenség hatására egy átgondolt program keretében az emelés mellett döntöttek. Az országot két részre osztották: az északi, USA-val határos területen 2019-től megduplázták a minimálbért, míg az ország többi részén csupán 16,2 százalékkal emeltek. Az északi területeken a minimálbér-emelés a jövedelemadó és az áruforgalmi adó csökkenésével járt együtt, tovább kedvezve az ott élőknek. Az északi régió elkülönítése lehetővé tette, hogy a kormány tanulmányozza a béremelés hatását, mielőtt jelentős, az ország egészére kiterjedő változásokat vezetne be. A program célja az volt, hogy a bevezetéstől számított hatéves periódusban az egész országban kétszeresére növekedjen a minimálbér. Ezt el is érték, sőt túl is teljesítették.

Stratégiai zsákutca a transzatlanti autópárhuzamban? – [Teljes cikk](#)

Az amerikai autópárhuzam mélyreható stratégiai válsággal néz szembe, amelyet az új járművek drasztikusan megemelkedett ára idézett elő. A probléma lényege, hogy egy átlagos új autó ára megközelíti a 49 ezer dollárt, ami hat év alatt 12 ezer dolláros növekedést jelent, miközben az autóhitel-kamatok 5-ről közel 8 százalékra emelkedtek. Ennek következtében a vásárlók egyre nagyobb hányada fizet havi 1000 dollár feletti törlesztőt, és a hitelbedőlések növekedése a vevőket a használt autók piaca felé tereli. A helyzet a detroiti gyártók évtizedes stratégiájának a következménye, amely a magas profitú SUV-ok és teherautók gyártására fókuszált, hanyagolva a 30 ezer dollár alatti megfizethető kategóriát. Bár a modell rövid távon rekordprofithoz vezetett kevesebb eladott autó mellett is, mára fenntarthatatlanná vált. A paradigmaváltás jeleként a Ford egy új, gyártásközpontú stratégiát vázolt fel, amelynek célja egy 30 ezer dolláros elektromos kisteherautó piacra dobása 2027-re. Az ötlet radikálisnak számít, hiszen még a piacvezető Tesla sem tudta tartósan 35 ezer dollár alá szorítani a gyártási költségeit.

Papírtigris-garanciák: Németország sem küldene katonákat Ukrajnába – [Teljes cikk](#)

Az ukrajnai háború lehetséges békemegállapodásának központi eleme a nyugati biztonsági garanciák kérdése. Bár az Egyesült Királyság és Franciaország által erőltetett „hajlandók koalíciója” katonákat küldene Ukrajnába egy fegyverszünet vagy békekötés alatt/után, a legtöbb európai állam – köztük immár Németország is – elutasítja a közvetlen katonai szerepvállalást. Az Egyesült Államok sem támogatja a kezdeményezést, legfeljebb fegyvereladásokkal és hírszerzési együttműködéssel járulna hozzá. Trump ráadásul világossá tette: a tűzszünet csak növelné az eskaláció esélyét, a cél ezért inkább egy átfogó békemegállapodás kell, hogy legyen. Eközben Berlin elzárkózásának hivatalos indoka, hogy nem tudna katonákat nélkülözni, mivel már Litvániában is állomásoztat egy dandárt, a Bundeswehr pedig létszámihiánnyal küzd. Az ország újrafegyverkezési törekvései ellenére a hadsereg bővítése nehézségekbe ütközik, így a kötelező sorkatonaság visszaállítása is egyre gyakrabban merül fel a közbeszédben.

Ukrajna: nagy a hallgatás területi kérdésekben – [Teljes cikk](#)

A washingtoni találkozók után világos, hogy a háború lezárásának kulcsai a biztonsági garanciák és a területi rendezés kérdése. Moszkva kész befagyasztani a frontot és visszaadni kisebb területeket, ha Ukrajna átadja a mintegy 53 ezer km²-es Donbászt, kiegészülve a Krím, Herszon és Zaporizzsja orosz ellenőrzésének elismerésével. Zelenszkij a politikai túlélése érdekében nem engedhet el területeket, ugyanakkor a régió elvesztése csupán idő kérdése. Trump szerint Putyin elfogadta, hogy Ukrajna kapjon valamilyen védelmi biztosítékot, ami elmozdulás az oroszok korábbi álláspontjáról, azonban az nem világos, hogy ez NATO-csapatokat vagy egy független kontingenst jelentene-e. A lehetséges béketárgyalási helyszínek közül Svájc kieshet, mert Moszkva már nem tekinti semlegesnek. Magyarország mindkét féllel pragmatikus kapcsolatban áll, azonban Törökország a legesélyesebb, hiszen korábban már közvetített a háborús felek között. Az európai mozgástér szűkülésének egyértelmű jelei, hogy Trump kizárta az uniós vezetőket a döntéshozatalból, Zelenszkijjal is négy szemközt tárgyalt, a biztonsági garanciák rendszerét pedig amerikai koordináció alatt képzelel el.

Miért kell az oroszoknak Donbász? – [Teljes cikk](#)

Oroszország számára Donbász, azaz a Donyeck-medence mintegy 53 ezer négyzetkilométernek birtoklása nem pusztán gazdasági, hanem stratégiai és politikai jelentőségű is. Bár a régió nyersanyagokban, főként szénben és lítiumban gazdag, Moszkvának nem erre van elsősorban szüksége. Sokkal fontosabb, hogy a térség Ukrajna ipari és energetikai bázisának kulcseleme volt a háború előtt, így megszerzésével Oroszország súlyosan gyengíthetné Kijevet: a háború előtt az ukrán nyersanyagok 90, az ipari teljesítmény 25 százaléka innen származott. Emellett a terület elcsatolása belpolitikai siker lenne Putyin számára: egyrészt azt tudná kommunikálni, hogy a Krímhez hasonlóan „történelmi orosz földek” tértek vissza, másfelől eredményként is fel tudja mutatni, igazolva a közel 4 évnyi háborúzást. A jelenlegi orosz követelések között így nem véletlen, hogy Donbász átadására összpontosul a legtöbb figyelem. Moszkva további követelése a NATO-tagságról való lemondás, valamint a nyelvi és a vallási engedmények, amelyekért cserébe kivonná csapatait Szumi, Harkiv és Dnyipropetrovsk megszállt területeiről. Kijev kényszerhelyzetben van, mivel a Donbász átadása a közfelháborodás miatt Zelenszkij politikai karrierjét kockáztatná, míg a döntés elutasítása a régió hosszabb távú katonai elvesztéséhez vezethet.

Olaszország: könnyített NATO-modell Ukrajnának – [Teljes cikk](#)

Az európai vezetők Olaszország javaslatára egy „könnyített NATO-modellen” dolgoznak Ukrajna számára, amely gyors, 24 órán belüli közös döntést kényszerítene ki egy újabb orosz agresszió esetén. A kezdeményezés olyan kollektív garanciát kínálna, amely katonai, gazdasági és szankciós reakciókat ötvözne, ugyanakkor nem tisztázott, hogy együtt járna-e csapatok küldésével. A javaslat alapját a Róma és Kijev között tavaly aláírt kétoldalú egyezmény adhatja, amelyben Olaszország gyors és tartós segítségnyújtást ígért Ukrajnának egy jövőbeli agresszió esete. Ennek a célja az európai önállóság erősítése Washington bizonytalan szerepvállalása mellett, illetve az elrettentés. Bár ez nem ér fel a NATO 5. cikkelyével, könnyen provokációként értelmezhető Moszkva részéről, és elmoshatja a NATO–EU-kompetenciák közti határt. A háború utáni kilátásokban négy forgatókönyv körvonalazódik: a legvalószínűbb a grúz modell, vagyis a tartós instabilitás és a korlátozott támogatás, kisebb eséllyel az izraeli típusú önálló elrettentés vagy a Dél-Koreához hasonló stabilizáció nyugati jelenléttel, míg a legrosszabb kimenet az lenne, ha Ukrajna Belaruszhoz hasonlóan az orosz érdekszférába tagozódik.

A szíriai kormány átfogó kurdellenes offenzívára készül északkeleten – [Teljes cikk](#)

A szíriai kormány 50 ezer katonát készül bevetni egy nagyszabású kurdellenes offenzívában, miközben retorikájában a békés egységet hangsúlyozza. A cél a kurd SDF megtörése, amely korábban az USA támogatásával kulcsszerepet játszott az ISIS visszaszorításában, ám a helyzetet gyökeresen átrendezi, hogy Washington most látványosan kihátrál korábbi szövetségese mögül, és egyre inkább Ahmed as-Saráa ideiglenes elnök oldalára áll. A nagyszabású, amerikai jóváhagyáshoz kötött offenzíva egyelőre csak egy októberre belengetett fenyegetés, miközben a terepen még csak lokális összecsapások zajlanak. Európára mindez kettős fenyegetést jelent: egyrészt a kurdok veresége új teret adhat a dzsihadista csoportoknak, ami növeli a terrorveszélyt, másrészt egy nagyobb konfliktus újabb menekülthullámot indíthat el Törökország felé, amely várhatóan az EU-ra próbálja majd áthárítani a terheket. A lehetséges forgatókönyvek – a korlátozott műveletektől az elhúzódó háborún át a totális offenzíváig – mindegyike Európa biztonsági, migrációs és geopolitikai marginalizációját növeli, teret engedve a térségben más nemzetközi szereplőknek.

A Fekete-tengerért zajló rejtett háború – [Teljes cikk](#)

A fekete-tengeri erőviszonyok átalakulása alapvetően határozza meg Európa jövőbeli biztonsági architektúráját. Míg a szárazföldön Oroszország van fölényben, a tengeren Ukrajna látványos sikereket ért el, visszavonulásra kényszerítve az orosz flotta jelentős részét. A Fekete-tenger stratégiai súlyát Oroszország számára tovább növeli, hogy a NATO bővítésével a balti-tengeri hozzáférése beszűkült, Európának pedig a Boszporusz–Dardanellák-tengelyen átmenő gabona- és energiafolyosók miatt létfontosságú. A kialakult helyzetre reagálva az EU egy új fekete-tengeri stratégiát fogadott el, Putyin pedig új tengeri doktrínával igyekszik helyreállítani országa tengeri hatalmi státuszát. Moszkva terveit azonban továbbra is korlátozza Törökország, amely a montreux-i egyezmény alapján lezárva tartja a szorosokat az orosz hadihajók előtt. Elemzők szerint ezt a helyzetet kellene kihasználnia az EU-nak, az Egyesült Királyságnak, Törökországnak és az USA-nak, hogy egy közös biztonsági együttműködést építsenek ki, amely egyszerre garantálja Ukrajna védelmét és veszi figyelembe Moszkva biztonsági szempontjait is.

Sarokba szorítva: Dodik népszavazása új határokat rajzolhat a Balkánon – [Teljes cikk](#)

Milorad Dodik, a boszniai Szerb Köztársaság (Republika Srpska) mandátumától megfosztott elnöke szembeszállt a bosnyák bíróság döntésével, és népszavazást hirdetett saját pozíciójáról, valamint kilátásba helyezte a Szerb Köztársaság függetlenségi referendumát. Dodik szerint az 1995-ös daytoni békerendszer összeomlott, Bosznia-Hercegovina pedig „megszállás alatt áll”, ezért a szerbek önrendelkezése az egyetlen út. Bár hasonló fenyegetések korábban is elhangzottak, a mostani helyzet új szintre emeli a válságot, mivel a jogilag sarokba szorított politikusnak kevés veszítenivalója maradt, így lépései akár a balkáni határok átrajzolásához is vezethetnek, újabb konfliktusveszélyt gerjesztve a térségben.

Vakon a Five Eyes: az amerikai hírszerzés bezárkózik – [Teljes cikk](#)

Tulsi Gabbard, az amerikai hírszerzés igazgatója már júliusban utasította az amerikai hírszerző ügynökségeket, hogy az Oroszország–Ukrajna-béketárgyalásokról szóló titkos információkat ne osszák meg az úgynevezett „Öt szem” (USA, Nagy-Britannia, Kanada, Ausztrália, Új-Zéland) hírszerzési szövetség másik négy tagjával. A dokumentum szerint kizárólag azok az információk továbbíthatók, amelyek már nyilvánosan hozzáférhetők. A lépés a partnerség repedéseihez és együttműködési képtelenségéhez vezethet, mások szerint viszont az utasítás semmi újdonságot nem tartalmaz, mivel az ilyen „eyes-only” gyakorlatok már régóta léteznek az ügynökségek között, és nem feltétlenül jelentenek bizalmi válságot. Azonban ez most mégis megtörténhet, mivel az európaiak a britek révén épp a megosztott információk miatt is képesek felkészülni Trump békefolyamatának egyes állomásaira, tovább folytatva háborúpárti politikájukat, csendben aláaknázva a béketárgyalásokat. A Fehér Ház észrevette ezt, és Gabbard tiltásának valószínűleg ez áll a hátterében – ahogyan annak is, hogy Brüsszel és a „hajlandók koalíciója” a béketárgyalásokkal kapcsolatos információhiányra panaszkodott az elmúlt hetekben.

Zöldgazdaság

3

Munkahelyeket ígért, de elbocsátásokat hozott az EU-s zöldátállás – [Teljes cikk](#)

Az EU Green Deal 2030-ig korábban 2,5 millió új munkahelyet ígért, ám a valóság kiábrándító: az Európai Szakszervezeti Intézet (ETUI) kutatása szerint Németországban a szélenergia-ágazatban dolgozók létszáma 140 ezerről 86 ezerre, Spanyolországban pedig a hőszivattyúszegmensben foglalkoztatottaké 68 ezerről 32 ezerre zsugorodott. A probléma gyökere, hogy a lassú dekarbonizáció és a beruházások hiánya miatt az új, alacsony kibocsátású ipari munkahelyek nem Európában, hanem Kínában jönnek létre, így az EU-nak leginkább csak az importált technológiák telepítésével kapcsolatos, kevésbé fenntartható állások jutnak. Az OECD adatai is árnyalják a képet, miszerint a zöldátmenet által érintett állások többsége nem teljesen új, hanem meglévő foglalkozás, amely új készségeket igényel. Miközben a legtöbb munkahely az üvegházgáz-intenzív ágazatokban szűnik meg – ami különösen a leszakadó régiókat sújtja –, a zöldszektorokban már most jelentős a szakképzett munkaerő hiánya. Ez a kettős kihívás sürgős és átfogó uniós iparpolitikát, célzott átképzési programokat és szociális védőhálót követel, különben a zöldgazdaság ígért foglalkoztatási potenciálja elvész.

Lassul a zöldátállás, újra felpörög az olajkitermelés – [Teljes cikk](#)

A globális energiaágazatban lassul a zöldátállás, miközben az olajipari óriások, mint a BP, a Chevron, az ExxonMobil, a Shell és a TotalEnergies újra a fosszilis tüzelőanyagok kitermelésére fókuszálnak. A lassulás nemcsak Trump „drill, baby, drill” politikájának köszönhető, hanem mert a magas infláció és kamatlábak miatt a megújuló beruházások költségei emelkedtek. A Nemzetközi Energiaügynökség adatai szerint 2023-ban a megújulók növekedése csak 8 százalékos volt a korábbi 15-tel szemben. Eközben az olajcégek stratégiát váltanak: a Shell 20 százalékkal csökkentette megújuló beruházásait, a BP pedig a 15 milliárd dolláros zöldprojektjei után újra növeli az olajtermelését. Ez a visszarendeződés azonban komoly jövőbeli kockázatokat is hordoz, mivel az elmúlt évek alacsony kutatási/feltérési ráfordításai miatt hatalmas olajhiány fenyeget. Mindez egyrészt ellátási hiányt és dráguló olajárakat vetít előre, másrészt a klímakockázatokat is növeli, mivel a jelenlegi ütem mellett a megújulók aránya 2030-ra sem éri el a kívánt 30 százalékot.

Társadalom és technológia

4

Technológiai hidegháború: Hogyan írja át az MI a világrendet? – [Teljes cikk](#)

A mesterséges intelligencia új geopolitikai korszakot nyitott, amelyben már zajlik a 21. század első ideológiai háborúja. Ebben a küzdelemben az USA a „demokratikus”, Kína a Kommunista Párt ideológiáját tükröző, Oroszország pedig a „hagyományos értékeken” alapuló MI-rendszereket veti be a nemzetközi befolyásért és az egymás feletti ellenőrzésért. A hagyományos, államközpontú logikával szakítva a versengést már a technológiai szektor is aktívan formálja: az olyan óriásvállalatok, mint az OpenAI, közvetlen hatalmi lépéseket tesznek egy-egy termék geopolitikai alapú korlátozásával, míg más cégek feladják a semlegességüket, és tudatosan „állami bajnokokká” válnak az amerikai technológiai fölény biztosítása érdekében. Mindközben az államok világszerte újraértelmezik a szuverenitás fogalmát. Jól mutatja ezt Szaúd-Arábia „adatnagykövetségekre” tett javaslata, amely az MI-infrastruktúra feletti irányítással az olajpiachoz hasonló hatalmat céloz, miközben egyre több nemzet törekszik saját, helyi értékrendet tükröző mesterséges intelligencia kiépítésére. A küzdelem kiterjedt a szakképzett tehetségekért folyó globális versenyre is, ahol a szakemberek mozgása stratégiai jelentőségűvé vált. Sőt, a szellemi tulajdon ellopásától való félelem iránya is megfordul, amit jól példáz Kínának az amerikai kémkedéstől tartó növekvő aggodalma. Látható tehát, hogy az MI-verseny megnyerése lassan minden nemzetközi lépésre igazolásként szolgál.

Kanadában mélypontra zuhant az USA megítélése – [Teljes cikk](#)

Kanadában az Egyesült Államok megítélése mélypontra esett: a Gallup szerint a kanadaiak csupán 15 százaléka támogatja Washingtonot, ami jelzi a két ország közötti diplomáciai feszültségek fokozódását. A vámháború, illetve Kanada „51. tagállamként” való megnevezése rontotta az USA imázsát, így több kanadai utasítja el az amerikai vezetést (79 százalék), mint a kínait (64 százalék), ami példátlan elmozdulás az észak-amerikai viszonyrendszerben. Ezzel párhuzamosan Németország élvezi a legmagasabb támogatottságot (54 százalék), míg 8 százalékponttal a Kína iránti szimpátia is erősödött, bár alacsony szinten maradt. Mark Carney miniszterelnökségével látványosan nőtt a kormányba vetett bizalom, és Trudeau után rövid idő alatt 19 százalékpontos támogatottságnövekedést ért el (59 százalékra). A belpolitikai stabilitás fontos ellensúlya lehet a külpolitikai bizonytalanságoknak, ugyanakkor a közhangulatot nyomasztják a borús gazdasági kilátások: a kanadaiak 63 százaléka negatívan látja a gazdasági helyzetet, amit a lakhatási válság fokozódása is hajt.

Trump támogatottsága megugrott az alaszakai találkozó után – [Teljes cikk](#)

Az InsiderAdvantage kutatása szerint Trump támogatottsága az alaszakai találkozót követően 50-ről 54 százalékra nőtt, míg az elutasítók aránya 48-ról 44 százalékra csökkent, előnyt szerezve szinte minden korosztályban, kivéve a 65 év felettieket, akik eddig is szkeptikusabbak voltak. Trump az etnikai csoportok körében is javított: a feketék 23,7, a spanyol ajkúak 47,2, míg a fehérek rekordmagas, 64 százaléka támogatja, a függetleneknél pedig a szintén mérőföldkönek számító 50,4 százalékon áll. A diplomáciai kezdeményezések azt a képet erősítik, hogy Trump olyan vezető, aki globális kihívásokra keres kézzelfogható megoldásokat, és képes az erőpozícióból való tárgyalásra, ez pedig kedvez a Republikánus Párt választási kilátásainak a 2026-os félidős voksolás közeledtével. Mindeközben az amerikai társadalom továbbra is megosztott Ukrajnával kapcsolatban. A Pew Research Center februári adatai szerint az amerikaiak körében 27-ről 30 százalékra nőtt azok aránya, akik szerint túl sok támogatást adnak Ukrajnának, míg 18-ról 22 százalékra azoké, akik szerint nem elég a segítség.

Kína másolóból innovátorrá válik – [Teljes cikk](#)

A St. Louis-i Fed elemzése szerint Kína a korábbi, technológiát másoló „gyors követőből” mára a globális innováció egyik meghatározó szereplőjévé vált. Ezt a felemelkedést kezdetben, a 2000-es évek elején a külföldi cégekkel kötött vegyesvállalatokon keresztül informális tudástranszfer alapozta meg. A modell idővel átadta a helyét a formális technológiaakvizíciónak, amit jól példáz, hogy a Kína által az Egyesült Államoknak fizetett jogdíjak a 2005-ös 1,2 milliárdról 2022-re közel 9 milliárd dollárra nőttek. A legmeghatározóbb változást azonban az jelzi, hogy a Kínának fizetett globális licenccdíjak 2015 és 2022 között több mint ötszörösére, 8 milliárd dollárra emelkedtek, a legjelentősebb befizetők között pedig olyan, technológiailag fejlett országok vannak, mint Dél-Korea, az USA, Japán, Szingapúr, Svájc, Németország vagy Hollandia. Bár a jogdíjbevételek abszolút értéke még elmarad a piacvezető országokétól, GDP-arányosan már egy meredek felzárkózás jeleit mutatják, ami alátámasztja, hogy Kína a mesterséges intelligencia, a zöldenergia és a fejlett gyártástechnológiák terén már nemcsak alkalmazza, hanem exportálja is a licencelhető szellemi tulajdont. Mindezek eredményeként a világban egy többpólusú innovációs tér rajzolódik ki, amely egyszerre szélesítheti a globális tudásbázist és vezethet új versenyhelyzetekhez, ahol a nyugati cégeknek már nem csupán gyártási, hanem innovációs versenytársként is számolniuk kell Kínával.

Már a kiberbiztonságot is újraértelmezi a mesterséges intelligencia – [Teljes cikk](#)

A kiberbiztonság ma már nemcsak technikai kihívás, hanem a cégek túlélésének alapja, hiszen a kiberbűnözők mesterséges intelligenciával (MI) felvértezett támadásokat indítanak, miközben a vállalatok az ezek elleni védekezés során is MI-vel próbálnak lépést tartani. A Rockwell Automation jelentése szerint – amely 17 ország több mint 1500 vezetőjének a véleményét tükrözi – a kiberfenyegetések a második legnagyobb üzleti veszélyt jelentik, 30 százalékos kockázattal. Ezt csak az infláció és a gazdasági lassulás előzi meg 34 százalékkal. Az ipari cégek számára különösen égető az informatikai és az üzemeltetési rendszerek védelme, amit a vezetők 48 százaléka tart a következő öt év legnagyobb kihívásának. A nagyvállalatok vezetőinek 53 százaléka szerint az új kollégák felvételénél alapvető fontosságúak a kiberbiztonsági készségek, viszont a szakemberhiány és a képzés nehézségei az MI-alapú megoldásokat helyezik előtérbe. A Gartner júliusi felmérése szerint a megkérdezett IT-vezetők 24 százaléka már használ MI-ügynököket, amelyek főként belső folyamatokat támogatnak, de a kiberbiztonság területén is egyre nagyobb szerepet kapnak.

Az USA-ban új lendületet vett a választási körzethatárok átrajzolása – [Teljes cikk](#)

Az Egyesült Államokban ismét központi vitatéma lett a gerrymandering, vagyis a választókerületi határok politikai érdekek szerinti átrajzolása. Kaliforniában a demokraták, Texasban a republikánusok hagyták jóvá az eddigi választási körzetek határainak módosítását, ezzel mindkét fél a saját kongresszusi esélyeit erősítette a jövő novemberi félidős választások előtt. A demokraták számára a tét az, hogy a kongresszus két kamarája (a szenátus és a képviselőház) közül legalább az egyikben vissza tudják szerezni a többséget, kontrollt szabva a republikánus döntéshozatalnak. Mivel a republikánusok jelenleg csupán szűk többséget tudhatnak maguk mögött a képviselőházban, itt van nagyobb esély, és adott esetben már néhány körzet elmozdítása is döntő lehet. A politikai adok-kapok újabb körzetmódosítási hullámot indíthat más államokban is, például Floridában, Ohióban, Indianában vagy Missouriban. A politikai manőverek azonban kockázatosak: a változó szavazói magatartás, különösen a latinó közösségek ingadozó támogatása, könnyen felülírhatja a mostani kalkulációkat.

Informatikusokra vadászik a mesterséges intelligencia? – [Teljes cikk](#)

Az elmúlt évtizedben gyökeresen megváltozott az informatikusok munkaerőpiaci helyzete: míg korábban a technológiai vezetők és a politikusok dollárban hat számjegyű kezdő fizetéseket és biztos karriert ígértek a számítástechnika iránt érdeklődőknek, ma a friss diplomások körében a munkanélküliségi arány 6–7,5 százalék, ami kétszerese a bölcsész- és természettudományos szakokénak. Az MI-ügynökök elterjedése miatt a belépő szintű pozíciók gyorsan automatizálódnak, miközben a nagyvállalatok leépítései tovább szűkítik a fiatalok lehetőségeit. Az álláskereső sokak számára demoralizáló: tömeges jelentkezések, elhúzódó folyamatok és MI által végzett előszűrés jellemzi, amely gyakran figyelmen kívül hagyja az olyan fontos emberi tulajdonságokat, mint például a kreativitás. Ezek a trendek rákényszerítik az államokat és a piacot a változásra: az USA nemzeti MI-cselekvési tervet indított, a Microsoft pedig 4 milliárd dollárt fordít MI-képzésre, jelezve, hogy a hangsúly a klasszikus informatika helyett az MI-kompetenciákra kerül. A trendekhez való alkalmazkodás az oktatás és a képzések átalakításában rejlik: az egyetemeknek és a pályakezdőknek az MI-hez kapcsolódó tudáskörök elsajátítására, valamint tovább- és átképzésekre kell koncentrálniuk, hogy alkalmazkodni tudjanak a gyorsan átalakuló technológiai környezethez.

Hazai helyzetjelentés

5

A Széchenyi-kártya Program támogatásai elérték a 100 milliárd forintot – [Teljes cikk](#)

A Széchenyi-kártya Program jelentősen hozzájárul a hazai kkv-k versenyképességének megerősítéséhez és a gazdasági növekedés ösztönzéséhez, ebben pedig kiemelt szerepet játszik az, hogy a beruházási hitelek kamatszintje a Demján Sándor Program 2024. novemberi indulása óta két lépcsőben, 5-ről évi 3 százalékra csökkent.

TAJVAN-DILEMMA: A VILÁG LEGKÉNYESEBB PATTHELYZETE

Tajvan geoökonómiai jelentősége miatt a nyílt háború minden fél számára katasztrofális lenne, ezért a status quo fenntartása közös érdek. Peking ennek ellenére a nyílt agresszió helyett a szürkezónás nyomásgyakorlással operál, miközben Tajvan a „sündisznó-stratégiával” igyekszik elrettenteni a támadást. Ebbe a kényes játszmába hozott teljes bizonytalanságot Trump visszatérése, ami miatt a háború elkerülése most paradox módon egy kiszámíthatatlan, üzleti alapú realpolitikától függ.

A „szürke zóna” háborúja

Hogy tisztán lássuk a helyzetet, fontos tudnunk, hogy a Tajvan körüli feszültség alapvetően nem Tajpej és Peking, hanem sokkal inkább Kína és az Egyesült Államok konfliktusa. Az „Egy Kína” elve már a második világháború utáni rendezéskor [körvonalazódott](#), de a koreai háború idején az amerikai 7. flotta a Tajvani-szorosba vonult, megakadályozva a kommunista erők invázióját és konzerválva a sziget de facto függetlenségét. Washington évtizedek óta a „stratégiai kétértelműség” politikáját követi: elismeri, hogy csak egy Kína van, és Tajvan annak része, de közben fegyvereket ad el a szigetnek, és fenntartja a beavatkozás lehetőségét. Peking számára Tajvan visszatérése „történelmi igazságtétel” kérdése, és a vörös vonalat egyértelműen a formális függetlenség kikiáltása jelenti – egy olyan lépés, ami szinte biztosan katonai választ váltana ki.

Bár a globális figyelem Ukrajna és a közel-keleti háború miatt elterelődött a térségről, Kína továbbra is folyamatos nyomás alatt tartja a szigetet: [a rendszeres hadgyakorlatok](#) mellett idén már minden napossá váltak az olyan szürkezónás műveletek is, mint a parti őrség bevetése vagy a légi folyosók módosítása. Bár a „gyávanyúl-játék” és a kommunikációs háború hosszú ideje zajlik, [annak valószínűsége](#), hogy Kína valóban invázióra készül, **egyelőre csekély**. Ugyanakkor Pekingnek nem kell inváziót végrehajtania ahhoz, hogy nyomatékosítsa szándékait: elég blokáddal elszeparálnia Tajvant és megbénítania a kereskedelmi útvonalait. A hosszú sakkjátszma közben Trump is visszatért, aki komoly dilemma elé állította kínai kollégáját: üzleti alapú, a szövetséges kötelezettségeket is megkérdőjelező hozzáállása csökkenti egy ideológiai alapon (pl. a demokrácia védelmében) indított amerikai beavatkozás esélyét. Ez egyértelmű jelzés Pekingnek: amíg a vörös vonalakat nem lépik át, a konfliktus a gazdasági térben maradhat. A mindenkorai amerikai elnöknek rendkívül kényes egyensúlyt kell fenntartania ahhoz, hogy Kína megőrizze stratégiai nyugalmát: **az elrettenés akkor is kudarcot vallhat, ha túl keveset tesznek, de akkor is, ha túl sokat**. Washingtonnak egyelőre nincs kiforrott stratégiája, ugyanakkor Tajpej bizalma Trump üzleti alapú külpolitikájába – az ukrainai példát nézve – alaposan megcsappant – olyannyira, hogy [amerikai segítséget nélkülöző](#) védelmi forgatókönyveket kezdett el kidolgozni. Egy ilyen bizonytalan helyzetben törvényszerűen megnő a rossz számításon alapuló, beláthatatlan következményekkel járó konfliktusok kockázata.

Egyedülálló geopolitikai szereplő

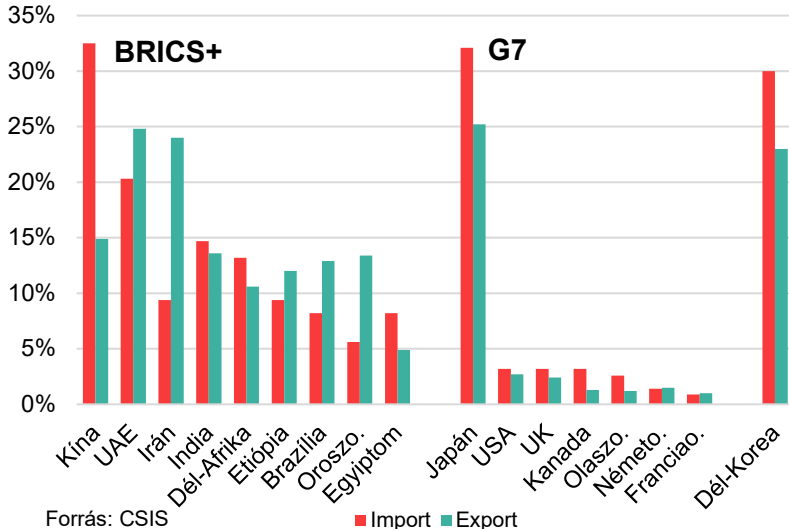
Tajvan problémája a mai napig az amerikai–kínai konfliktus megtestesülése, **a fennálló patthelyzetet azonban valójában senkinek nem áll érdekében megváltoztatni**. Páratlan geoökonómiai tulajdonságai miatt a sziget megszállása vagy blokádja nagyobb gazdasági, kül- és belpolitikai problémát okozna Pekingnek, mint a jelenlegi helyzet fenntartása. Ennek az egyik oka **a tajvani TSMC chipgyártó még fennálló hegemóniája**: a vállalat már a globális félvezetőipari piac [67 százalékát](#) uralta 2024 utolsó negyedében úgy, hogy a csúcstechnológiás chipecet szinte [kivételek nélkül ő gyártja](#). Vagyis jelenleg nincs olyan alternatív gyártó, és országon belül, egy helyen kiépült, a TSMC-hez mérhetően [integrált ökoszisztéma](#), amely a legfejlettebb chipec sorozatgyártását azonos volumenben és kihozatal mellett biztosítaná. **Tehát ha egy konfliktus miatt leállna a termelés, az**

ellátási láncok összeomlása azonnali és pusztító hatással lenne az egész világ gazdaságra, a techipar mellett minden más terület is gyors hanyatlásnak indulna, globálisan ezermilliárd dollárokat törölve a GDP-kből. Ebből a szempontból a TSMC túlzás nélkül a világ egyik legfontosabb vállalata, és a „szilíciumpajzs” néven ismert gazdasági védelme stratégiai fontosságú még Kínának is.

Hasonlóan nyomós ok a kínai nyugalomra a világkereskedelem áramlásának megőrzése. **A sziget két oldalán fekvő Tajvani- és Luzoni-szoros a nemzetközi kereskedelem legfontosabb útvo-**

nalai: a tajvani kikötők évente 580 milliárd dollár értékben bonyolítanak forgalmat, a Tajvani-szoroson pedig nagyjából 2450 milliárd dollárnyi áru halad át. Egy [invázió vagy bloká](#)d a szorosok *de facto* lezárásával járna (aknazárak, katonai kizárási övezetek, biztosítási fedezet visszavonása), ami Kína fő kereskedelmi útvonalait is súlyosan megzavarná. Itt ugyanis (Hongkonggal együtt) évente 1400 milliárd dollár értékű áruforgalma halad át, ami az összforgalmának mintegy 22 százaléka. Ráadásul Washington és szövetségesei valószínűleg a kerülő útvonalakon is „lágy zárat” érvényesíthetnek (biztosítási korlátozások, G7-kikötői hozzáférés szűkítése, haditengerészeti ellenőrzések), ami jelentős kapacitásszűkítést, idővesztést és költségrobbanást okozna Kínának. **A kereskedelmi zavarok azonban minden országot súlyosan érintenének (1. ábra).** Leginkább Japánt és Dél-Koreát, ugyanis a teljes külkereskedelmük közel 30 százaléka itt halad át, ráadásul az energiaellátásuk döntő többsége is a szorostól függ.

1. ábra: A Tajvani-szoroson áthaladó kereskedelem részese-dése a teljes kereskedeleméből (2024, %)

Ott lenne még a globális dél rosszallása is: a szorostól leginkább függő négy ország Afrikában található, amelyek gazdasága nagymértékben támaszkodik az Ázsiába és főként Kínába irányuló nyersanyagexportra. A Kongói Demokratikus Köztársaság 13 milliárd dollár értékben szállít rezet, kobaltot és egyéb fémeket a szoroson keresztül Kínába, míg Eritrea cinkércének több mint 70 százalékát és rézércének csaknem 100 százalékát exportálja oda. Gabon és Angola olajat ad el, amelynek mintegy 40 százalékát veszi meg Kína. A Közel-Kelet országai szintén a szoroson át szállítanak olajat az ázsiai országokba, az exportjuk több mint 30 százaléka halad itt át. **Miközben Peking arra törekszik, hogy a globális dél vezetőjeként és szószólójaként [vezényelje a multipoláris rend kialakulását](#), a saját dolgát nehezítené meg egy ekkora horderejű kereskedelmi fennakadással.**

Rossz időzítés, rossz megközelítés

Kína gazdasága a korábbi évek üteméhez képest lassul, mivel az USA-val kirobbant kereskedelmi háború és a továbbra is gyenge belső fogyasztás fékezi a növekedést. Ebben a helyzetben **egy eddigieknél is nagyobb geopolitikai vihart kavarni egy Tajvan elleni katonai akcióval**, a kereskedelmi és ellátási láncok teljes összeomlásával **globális hatású gazdasági öngyilkossággal érne fel.** A [Bloomberg Economics](#) tavalyi számításai szerint egy bloká

Bár a TSMC egyre nagyobb beruházásokat eszközöl az USA-ban, [mindig elkerüli](#), hogy az élvonalbeli chippek gyártását kivigye belföldről. Míg otthon várhatóan az idei év vége felé kezdik a legfejlettebb 2 nanométeres chippek tömeggyártását, az arizonai Phoenixben a TSMC egyelőre csak [4 nanométerest tervez](#), a 3 nm-es chippek pedig nagyjából négy év késéssel fogják követni a tajvani bevezetést. Kínának tehát egy támadás esetén a lehetséges hatások közül első helyre kellene sorolnia azt a kárt, amit a tajvani gyártókapacitásban okozhat. **A szilíciumpajzsra azonban megjelentek repedések:** a Samsung az idei év végére már szintén [elkezdi tervezni](#) a 2 nanométeres chippek gyártását. Ha a legmodernebb chippek máshonnan is stabilan beszerezhetők lesznek, az ellátási láncok szétszakadásától való félelem is csökken. Éppen ezért Tajpej nem bízza magát kizárólag a szilíciumpajzsra: **az úgynevezett „sündisznó-stratégia” lényege, hogy egy esetleges inváziót annyira költségessé tegyen, hogy Kína számára már ne érje meg a kockázatot.** Ennek érdekében egy többretegű védelmet építenek ki, amely a modern katonai elrettentéstől a teljes polgári felkészültségen át a szövetségesekkel való szoros együttműködésig mindent magában foglal.

Közös érdekek

Egyre nagyobb teret hódít ugyanakkor egy másik elmélet: számos elemző – pl. a [Brookings Intézetben](#), a [CSIS-ben](#) vagy a [RAND-ban](#) – azt állítja, hogy **Peking valójában a „béka lassú megfőzésének” stratégiáját választja:** gazdasági csábítás, jogi szankciók, információs és kibertérben folytatott pszichológiai hadviselés, valamint célzott, de korlátozott katonai demonstrációk elegyét alkalmazza, mert a nyílt invázió túl nagy kockázatot hordozna az amerikai beavatkozás miatt. Peking olyan jogi eszközöket alkotott, amelyekkel bírósági úton vonhatja felelősségre a függetlenségpárti tajvaniakat, így apránként, feltűnés nélkül tudja kikezdeni Tajvan ellenálló képességét. Andrew Scobell (USIP) ezt a „háború és béke közötti ködös kontinuumnak” nevezi, ahol a mindennapos kényszerítés [hatásosabb, mint a rakéták](#). Mindeközben [a tajvani Z generáció megtörte azt a trendet](#), hogy minél fiatalabb valaki, annál nagyobb eséllyel támogatja a függetlenséget: a közvélemény-kutatások szerint leginkább a 30-as éveikben járó „millennial” korosztály támogatja a hivatalos különválást, és annak ellenére, hogy a fiatalabbak nem feltétlenül szimpatizálnak Pekinggel, inkább meg akarják őrizni a status quót.

Mindazonáltal Tajvan biztonsága hatványozottan függ az Egyesült Államok Kínával kapcsolatos gazdasági, kereskedelmi és kommunikációs kompromisszumaitól. Amennyiben az amerikai elnöknek sikerül megtalálnia a visszafogott egyensúlyt, Peking értékelni fogja a provokáció nélküli elrettentés fenntartására tett erőfeszítést, és nem nyúl drasztikus eszközökhöz egy Washington nélküli jövő megkezdése érdekében. Látva Trump gyors, és egymásnak időnként teljesen ellentmondó gazdasági-kereskedelmi manővereit, **a kínai stratégiai türelem létfontosságú lesz az elkövetkezendő időszakban.** A kulcsszó az elemzés: ameddig Peking nem értelmezi félre Trump káoszpolitikáját, Washington elkerülhet egy újabb globális válságot. A helyzet a Tajvani-szorosban egyre instabilabb: a háború elkerülésének egyetlen módja most paradox módon éppen a Trump által képviselt, üzleti alapon folytatott reálpolitika. Az amerikai elnöknek mindössze azt kell tennie, amihez a legjobban ért – persze szélsőséges, drasztikus és ad hoc jellegű megoldások nélkül. **Ameddig a status quo fennmarad, Tajvan, az Egyesült Államok és Kína megőrzi pozícióját a világ gazdaságban és a globális hierarchiában.**

A Heti Jelentés a Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Karának Geopolitikai Kutatóközpontjának közreműködésével jött létre azzal a céllal, hogy átfogó és közérthető képet nyújtson a globális gazdasági és geopolitikai folyamatokról. Célja, hogy a rendelkezésre álló adatok és egyéb információk elemzésével támogassa a stratégiai döntéshozást és elősegítse a tájékozott párbeszédet a gazdasági és politikai irányokról.

I A MAKRONÓM INTÉZETRŐL

A Makronóm Intézet 2020-ban azért jött létre, hogy a patrióta és pragmatikus gazdaságpolitikai szemlélet kiterjesztésének motorja legyen, a magyar gazdaság fejlődése iránt elkötelezett kutatóknak és kutatásoknak otthont, megjelenési felületet biztosítson.

A gazdaság működéséről, pillanatnyi állapotáról minden korábbinál több és részletesebb adat áll rendelkezésünkre. Ez lehetővé teszi, hogy a múltbeli történéseket megértsük, a jelenben pontos képet alkossunk a nemzetgazdaságról és megértsük a hazai, valamint nemzetközi fejlődési irányokat. Hisszük, hogy az adatok elemzése csak akkor vezet az igazság közelébe, ha részrehajlás nélkül, de nem cél- és érzelemmentesen tekintünk az eredményekre.

A Makronóm Intézet feladatának tekinti a hazai gazdaságpolitika eredményeinek közérthető formában történő bemutatását, annak céljait az adat- és értékalapú elemzés módszereivel kívánja támogatni.